

Εκπαίδευση και καπιταλισμός

Της Σάσας Χασάπη

A. Εισαγωγή

Η συζήτηση για την εκπαίδευση έχει έρθει στην επικαιρότητα με την πρόθεση της κυβέρνησης να επιβάλει μια σειρά μεταρρυθμίσεις στη δημόσια εκπαίδευση. Στο στόχαστρο βρίσκονται οι εργασιακές σχέσεις του προσωπικού που υπηρετεί στα δημόσια σχολεία και η πρόσβαση των παιδιών των λαϊκών στρωμάτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με δύο αντίστοιχα νομοσχέδια που έφερε προς ψήφιση στη Βουλή λίγο πριν λήξει η θητεία της. Κυρίως όμως ήρθε στην επικαιρότητα με τις απεργιακές κινητοποιήσεις των αναπληρωτών εκπαιδευτικών στις οποίες είδαμε μορφές και περιεχόμενα πάλης που είχαμε να δούμε χρόνια.

B. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στον καπιταλισμό

Ο ρόλος της εκπαίδευσης στον καπιταλισμό είναι διπλός. Αφενός έχει στόχο τη μετάδοση των απαραίτητων γνώσεων ώστε να μπορούν οι μελλοντικοί εργαζόμενοι να ενταχτούν στην αγορά εργασίας για να εργαστούν αποδοτικά για το κεφάλαιο. Αφετέρου να μεταβιβάσει την κυρίαρχη ιδεολογία στη νέα γενιά εργατών ώστε αυτή να αποδεχτεί τις αξίες του συστήματος και τη θέση που αυτό έχει ετοιμάσει για τους ίδιους. Γι' αυτό, άλλωστε, και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι γεμάτο από προπαγάνδα των κυρίαρχων ιδεών, δηλαδή των ιδεών της κυρίαρχης τάξης. Με την έννοια αυτή το σχολείο και η γνώση που αυτό προσφέρει δεν είναι ουδέτερη ή αταξική, είναι στα χέρια του κράτους και των καπιταλιστών.

Όσον αφορά στο πρώτο η δημόσια εκπαίδευση δεν υπήρχε πάντα. "Αναπτύχθηκε σταδιακά και με πισωγυρίσματα στη διάρκεια των τελευταίων 100-150 χρόνων. Σημαντικό ρόλο έπαιξε το δυνάμωμα

του εργατικού κινήματος και η πίεση της εργατικής τάξης και των άλλων λαϊκών στρωμάτων για μόρφωση για όλους. Όμως, ο κύριος παράγοντας που οδήγησε στη δημιουργία του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος ήταν οι ίδιες οι ανάγκες της καπιταλιστικής οικονομίας. Στις αρχές του καπιταλισμού οι εργοδότες χρησιμοποιούσαν μαζικά εργάτες από την ηλικία ακόμα και των 5 χρόνων, οι οποίοι πέθαιναν σε ιδιαίτερα νεαρή ηλικία. Όμως, η συνέχεια και η ανάπτυξη του συστήματος δεν μπορούσε να εξασφαλιστεί μόνο με την απάνθρωπη εκμετάλλευση ενός αμόρφωτου εργατικού δυναμικού. Η συνεχώς εξελισσόμενη τεχνολογία απαιτούσε ειδικευμένους εργάτες και διοικητικό προσωπικό για να μπορεί να λειτουργεί αποδοτικά. Ακόμα και οι λιγότερο ειδικευμένοι εργαζόμενοι χρειάζεται να έχουν ένα στοιχειώδες επίπεδο γνώσεων (γραφή, ανάγνωση, αριθμητική) για να μπορούν να χειρίζονται τις μηχανές, να μπορούν να ψωνίζουν στα καταστήματα, να μπορούν να συνεννοηθούν με τις κρατικές υπηρεσίες. Με βάση αυτές τις ανάγκες, οι κυβερνήσεις άρχισαν να χτίζουν σταδιακά ένα σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης που γενικεύτηκε και πήρε μαζικές διαστάσεις κυρίως στα τελευταία χρόνια (στην Ελλάδα νομοθετήθηκε η 6χρονη και στη συνέχεια η 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση πολύ πρόσφατα, μόλις στη μεταπολίτευση» (2).

Όσον αφορά στο δεύτερο η σχολική διδασκαλία και τα σχολικά βιβλία είναι γεμάτα από τις ιδέες της κυρίαρχης ιδεολογίας (πατρίδα, θρησκεία, οικογένεια) και τις αξίες μιας κοινωνίας που καλλιεργεί την ατομικότητα, τον ανταγωνισμό.

Γ. Η σημερινή συγκυρία-κρίση και εκπαίδευση

Παλιότερα, τα κέρδη των καπιταλιστών αυξάνονταν από την επέκταση και τις νέες προσλήψεις – σήμερα τα κέρδη βγαίνουν από τις απολύσεις και την εντατικότερη εκμετάλλευση των ήδη υπαρχόντων εργαζομένων. Σ' αυτήν την πραγματικότητα της οικονομίας και της αγοράς θέλει να προσαρμόσει την εκπαίδευση το νομοσχέδιο Γαβρόγλου και το νομοσχέδιο για το Νέο λύκειο. Το σκεπτικό είναι το ίδιο με αυτό παλιότερα της Γιαννάκου, της Διαμαντοπούλου: εξετάσεις, αξιολόγηση της εκπαίδευσης,

ευέλικτο και φτηνό εργατικό δυναμικό, πειθαρχία μαθητών και εκπαιδευτικών. Βασικός στόχος να μειωθεί ο εκπαιδευτικός πληθυσμός (οι εκπαιδευτικοί με απολύσεις αναπληρωτών και οι μαθητές-φοιτητές με εξεταστικούς φραγμούς).

Το νέο σύστημα διορισμών έχει στόχο τη διαχείριση του υπάρχοντος διαθέσιμου εργατικού δυναμικού με το μικρότερο δυνατό κόστος. Στην έκθεση του ΟΟΣΑ για την εκπαίδευση διαβάζουμε: «Η μη δημιουργία οργανικών θέσεων εκπαιδευτικών ήταν μια εξαιρετική ιδέα.. μεταξύ 2014 και 2018 ο αριθμός των αναπληρωτών ανέβηκε από 14.000 στις 25.000... αλλά τώρα χρειάζεται η διαχείρισή τους». Το προσοντολόγιο προσλήψεων των εκπαιδευτικών προβλέπει για τους (υποτιθέμενους) διορισμούς αλλά βασικά για τις επόμενες συμβάσεις, κατάταξη των αναπληρωτών σε αξιολογικούς πίνακες με βάση τρεις παράγοντες . 1^ο ακαδημαϊκά προσόντα (πτυχίο, δεύτερο πτυχίο, μεταπτυχιακό, δεύτερο μεταπτυχιακό, διδακτορικό, ξένες γλώσσες , σεμινάρια , ECDL). 2^ο προϋπηρεσία έως ένα όριο . 3^ο κοινωνικά κριτήρια. Βάζει τη λογική του αλληλοσπαραγμού των εκπαιδευτικών για μια κακοπληρωμένη θέση εργασίας, προωθεί τον κοινωνικό αυτοματισμό που λέει ότι για να δουλέψουν κάποιοι νέοι θα πρέπει να χάσουν την δουλειά τους κάποιοι άλλοι, με συνέπεια να ξεγλιστρά το υπουργείο από τις ευθύνες να καλύψει όλα τα κενά.

Ταυτόχρονα, βέβαια, οι καπιταλιστές εξακολουθούν να έχουν ανάγκη ένα ειδικευμένο επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό. Το κράτος κάνει την επιλογή να χαρίσει στην ιδιωτική πρωτοβουλία την εξειδίκευση και κατάρτιση, ενώ το ίδιο αποσύρεται από το κόστος. «Πριν ακόμα ολοκληρωθεί η ψήφισή του νομοσχεδίου, δημόσια και ιδιωτικά πανεπιστήμια και ιδρύματα, εν είδει σουπερμάρκετ, άρχισαν να διαφημίζουν νέα προγράμματα, τίτλους και σεμινάρια που οδηγούν στη μοριοδότηση του προσοντολογίου, ενώ τράπεζες διαφημίζουν δάνεια για την αγορά τίτλων και επιπρόσθετων δεξιοτήτων. Αυτή είναι η λογική της αγοράς που λέει πχ. η παραγωγή φυσικών ή φιλολόγων δεν παράγει εισόδημα, αντίθετα επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και τροφοδοτεί

την ανεργία. Γι' αυτόν τον λόγο, επιχειρείται να αναπτυχθεί μια πλατιά ακαδημαϊκή αγορά, η οποία θα στοχεύει στην οικονομική βιωσιμότητα των τμημάτων, καταστρατηγώντας με αυτόν τον τρόπο έμμεσα και το άρθρο 16. Η κυβέρνηση είναι πια και με τη βούλα ντίλερ της αγοράς και των εμπορών της γνώσης. Αρκεί να υπολογίσει κανείς ότι την αγορά μόνο ενός σεμιναρίου που δίνει 2 μόρια το κόστος είναι περίπου 700 ευρώ, αν γίνει ο πολλαπλασιασμός με τον αριθμός των μόνιμων και αναπληρωτών που είναι 120 χιλιάδες και αν προσθέσει τα νέα παιδιά που θέλουν να μπουκ στην εκπαίδευση τότε μιλάμε για μια μπίζνα δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ που θα φύγουν ξανά από τις τσέπες των εργαζομένων» (3) .

Το νέο λύκειο και το νομοσχέδιο εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση λειτουργεί συμπληρωματικά στα παραπάνω. Την άνοιξη του 2017 δόθηκαν στη δημοσιότητα οι εκθέσεις του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ), των Σχολαρχών (Ιδιοκτήτες Ιδιωτικών σχολείων) και του ΟΟΣΑ για τη δημόσια εκπαίδευση, οι οποίες σχεδόν ταυτίζονται στα βασικά σημεία: αυτονομία σχολικών μονάδων, υπαγωγή στη τοπική αυτοδιοίκηση, διευθυντές –μάνατζερ, τριπλή αξιολόγηση (αυτοαξιολόγηση, αξιολόγηση εκπαιδευτικών, εξωτερική αξιολόγηση), επέκταση της μαθητείας, κουπόνια-vouchers, αύξηση των εξετάσεων πανεθνικού χαρακτήρα για τους μαθητές, μείωση μισθολογικού κόστους και μείωση αναγκών για έκτακτους εκπαιδευτικούς, εξορθολογισμός δαπανών, αύξηση ωραρίου εκπαιδευτικών, αναγνώριση του γονεϊκού «δικαιώματος» στην ελεύθερη επιλογή εκπαίδευσης, επιχειρηματοποίηση και ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης. Όλα όσα έχουν ήδη αρχίζει να υλοποιούνται εντός του Σχεδίου του Νέου Λυκείου. Ο πανομοιότυπος λόγος που αρθρώνουν το Υπουργείο, οι εκθέσεις ΟΟΣΑ, ΣΕΒ, Σχολαρχών, τα Πορίσματα Λιάκου, Γαβρόγλου, όσο και η ΝΔ για τα παραπάνω θέματα, δείχνει ότι υπάρχει συναίνεση στη βασική καθοδηγητική κατεύθυνση που συνοψίζεται στην υιοθέτηση ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων λειτουργίας και στη συνολική τροποποίηση του προσανατολισμού του σχολείου με βάση τις αρχές της επιχειρηματικότητας. Είναι ξεκάθαρο ότι το σχέδιο του Νέου Λυκείου συνεχίζει και ενδυναμώνει τη πολιτική μείωσης του

εκπαιδευτικού προσωπικού. Αφενός με τη μείωση του ωρολογίου προγράμματος και αφετέρου με τις αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα το αποτέλεσμα θα είναι η έξοδος χιλιάδων καθηγητών. Ειδικότερα: Εκρηκτικά Πλεονάσματα σε όλες τις ειδικότητες - Αναγκαστική κινητικότητα-Διορισμοί τέλος και παγίωση της αδιοριστίας-Μηδενικές προσλήψεις αναπληρωτών -Ένταση του κατακερματισμού και του εμφυλίου πολέμου των ειδικοτήτων.

«Εδώ και τρεις δεκαετίες, όλες οι βαθμίδες της εκπαίδευσης, από την προσχολική μέχρι την ανώτατη, βρίσκονται στη δίνη της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης. Πλέον, ό,τι συμβαίνει στην εκπαίδευση, από την οργάνωση και τη λειτουργία της έως το μορφωτικό της αποτέλεσμα, αποτιμάται σε χρήμα. Οι επιπτώσεις της κοινωνικής λειτουργίας του σχολείου στον καπιταλισμό αποτυπώνονται με σαφήνεια στα χαρακτηριστικά της σχολικής σταδιοδρομίας των πιο αδύναμων στις επιδόσεις μαθητών, κυρίως γόνων της εργατικής τάξης. Αποτυπώνονται είτε στο ύψος των επιδόσεων και στις εκφάνσεις της εκπαιδευτικής ανισότητας που βιώνουν (σχολική διαρροή, σχολική αποτυχία, περιστασιακή φοίτηση, τεχνική εκπαίδευση, κλάδοι πρώιμης επαγγελματικής εξειδίκευσης), οι οποίες τους οδηγούν σε χαμηλά αμειβόμενα και επισφαλή επαγγέλματα της αγοράς εργασίας. Ειδικότερα, εξετάζοντας την καθημερινότητα του σχολείου διαπιστώνουμε ότι οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές επιβάλλουν τυποποιημένες μετρήσεις και εθνικά πρότυπα, μανάτζμεντ και λογοδοσία, μαζί με το τρίπτυχο αριστεία, επιτυχία και πειθαρχία. Παράλληλα, υποβαθμίζουν το έργο των εκπαιδευτικών, καθώς εμποδίζουν τον διαχωρισμό της σύλληψης από την εκτέλεση της εργασίας στο σχολείο, καθιστώντας τους εκπαιδευτικούς εκτελεστικά όργανα και ενοχοποιώντας τους για τη σχολική αποτυχία» (4).

Δ. Αντιστάσεις

«Οι μαζικοί αγώνες στο χώρο της εκπαίδευσης έκαναν την εμφάνισή τους κυρίως μεταπολεμικά. Στις δεκαετίες του '60 και του '70, οι διεκδικήσεις του μαζικού κινήματος είχαν προσανατολισμό στη βελτίωση και στο παραπέρα άνοιγμα της εκπαίδευσης στα φτωχότερα στρώματα. Η μαζική είσοδος στο

εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών των μεσαίων και των φτωχότερων λαϊκών στρωμάτων σήμανε τη μεταφορά της κοινωνικής δυσарέσκειας αυτών των στρωμάτων μέσα στο χώρο της εκπαίδευσης.

Σήμερα, τα πράγματα είναι αρκετά διαφορετικά. Οι κυβερνήσεις προσπαθούν να προσαρμόσουν την εκπαίδευση στα αδιέξοδα του συστήματος και επιχειρούν να πάρουν πίσω όλες τις κατακτήσεις που κερδήθηκαν τις περασμένες δεκαετίες. Αναπόφευκτα το ξέσπασμα των μαζικών αγώνων τα τελευταία χρόνια –από την εποχή του '90-'91, έχει πιο πολύ αμυντικό χαρακτήρα υπεράσπισης «κεκτημένων» (5).

Πράγματι τα αιτήματα του αγώνα των αναπληρωτών εκπαιδευτικών ή των μαθητικών κινητοποιήσεων σήμερα είναι αμυντικά: μόνιμη και σταθερή δουλειά, μόρφωση για όλο το λαό, προσλήψεις σε παιδεία, υγεία κλπ. Οι αγώνες των εκπαιδευτικών και των μαθητών όμως παραμένουν ο μόνος τρόπος να παρέμβουν ουσιαστικά στη διαδικασία της μόρφωσης, σε κοινό μέτωπο με γονείς και τους υπόλοιπους εργαζόμενους. Εκπαιδευτικές (νικηφόρες) κινητοποιήσεις το ίδιο διάστημα είδαμε και αλλού. Μετά από μια ισχυρή [απεργία](#) μιας εβδομάδας, οι δάσκαλοι του Λος Άντζελες ψήφισαν με [συντριπτική πλειοψηφία](#) την έγκριση της νέας συμφωνίας με την σχολική Περιφέρεια του ΛΑ. Με την αποχή από την εργασία τους και κερδίζοντας συντριπτική δημόσια [υποστήριξη](#), οι απεργοί κατάφεραν να αποσπάσουν [σημαντικές παραχωρήσεις](#) από έναν δισεκατομμυριούχο διευθυντή που είχε καθαρή πρόθεση να ιδιωτικοποιήσει τα σχολεία της Περιφέρειας (5).

Ε. Σοσιαλισμός και εκπαίδευση

Η αναφορά μας για το για ποια παιδεία παλεύουμε βρίσκεται στις κατακτήσεις της Ρώσικης επανάστασης του 1917. Γιατί για πρώτη φορά η απελευθέρωση της εργατικής τάξης έγινε υπόθεση της ίδιας: η παραγωγή, ο σχεδιασμός της οικονομίας, της

περίθαλψης, της σίτισης, της εκπαίδευσης έγινε από την ίδια για λογαριασμό των αναγκών της.

(απόσπασμα από το Διάταγμα των επιτρόπων του λαού της 16ης Οκτώβρη 1918)

1. Γενικές διατάξεις για το ενιαίο σχολείο εργασίας

Άρθρο 2

Το ενιαίο σχολείο συντίθεται από δύο βαθμίδες: μια πρώτη βαθμίδα για τα παιδιά από 8 μέχρι 13 χρονών (ο 5ετής κύκλος) και μια δεύτερη βαθμίδα για τα παιδιά από 13 μέχρι 17 ετών (ο 4ετής κύκλος)

Άρθρο 3

Η εκπαίδευση στα σχολεία του πρώτου και του δεύτερου κύκλου παρέχεται δωρεάν

Άρθρο 4

Η παρακολούθηση των σχολείων του πρώτου και του δεύτερου κύκλου είναι υποχρεωτική για κάθε παιδί της σχολικής ηλικίας

Άρθρο 5

Η αρχή της αλληλομόρφωσης των μαθητών εισάγεται στα σχολεία του πρώτου κύκλου και του δεύτερου κύκλου.

Άρθρο 7

Η κατάταξη των δασκάλων σε κατηγορίες καταργείται (...)

2. Αρχές της σχολικής δουλειάς

Άρθρο 12

Το θεμέλιο της σχολικής ζωής πρέπει να είναι η παραγωγική δουλειά, όχι στη βάση της εξυπηρέτησης της φυσικής συντήρησης του σχολείου ή σαν εκπαιδευτική μέθοδος και μόνο, αλλά σαν δραστηριότητα παραγωγική και κοινωνικά απαραίτητη. Πρέπει να

δένεται στενά κι οργανικά με την εκπαίδευση και οφείλει να συλλάβει επιστημονικά την εξωτερική πραγματικότητα στο σύνολό της. Ενώ η παραγωγική δουλειά θα προχωράει σε πολυπλοκότητα και θα ξεπερνάει τον ορίζοντα του άμεσου κόσμου του παιδιού, πρέπει να το εξοικειώνει με τις πιο διαφορετικές μορφές της παραγωγής, μέχρι τις πιο πολύπλοκες.

Παρατήρηση 1: Η αρχή της εργασίας γίνεται αποτελεσματικό παιδαγωγικό μέσο, όταν η δουλειά στο σχολείο, όντας σχεδιασμένη και κοινωνικά οργανωμένη, γίνεται με τρόπο δημιουργικό, εκτελούμενη με χαρά και χωρίς να ασκείται βία πάνω στην προσωπικότητα του παιδιού. Μ' αυτή την έννοια το σχολείο αντιπροσωπεύει μια σχολική κοινότητα που, με τη διαδικασία της εργασίας αποκαθιστά μια στενή και οργανική σύνδεση με τον έξω κόσμο.

Παρατήρηση 2: Η παλιά μορφή της πειθαρχίας, που ο χαρακτήρας της είναι ο περιορισμός της σχολικής δραστηριότητας στο σύνολό της, και η παρεμπόδιση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του παιδιού, δεν έχει θέση στο σχολείο των εργαζομένων. Η ίδια η εργασιακή δραστηριότητα θα αναπτύξει στα παιδιά την εσωτερική πειθαρχία που χωρίς αυτή μια συλλογική και ορθολογικά σχεδιασμένη εργασία είναι αδιανόητη. Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργητικά σε όλες τις ευκαιρίες για δουλειά που ανακύπτουν από τη σχολική ζωή· συγχρόνως, η αυξανόμενη συχνότητα των στιγμών της άμεσης αντιμετώπισης των προβλημάτων οργάνωσης, που προκαλείται από την αρχή του καταμερισμού της εργασίας, πρέπει να παίξει έναν εντελώς ουσιαστικό διαπαιδαγωγικό ρόλο. (...)

3. Διατάξεις και κανονισμός των σχολικών προγραμμάτων

Άρθρο 17

Δεν πρέπει να δίνεται καμιά γραφτή ή άλλη υποχρεωτική εργασία για το σπίτι.

Άρθρο 18

Στο σχολείο δεν επιτρέπεται καμιά τιμωρία οποιουδήποτε είδους.

Άρθρο 19

Όλες οι εξετάσεις, εισαγωγικές, προαγωγικές και απολυτήριες καταργούνται.

Άρθρο 20

Στο μέτρο του δυνατού, η διαίρεση κατά τάξεις με βάση την ηλικία πρέπει να αντικατασταθεί με μια διαίρεση σε ομάδες σύμφωνα με το επίπεδο της εκπαίδευσης των μαθητών στον κάθε εκπαιδευτικό κλάδο. (...)

4. Βασικές αρχές της αυτοδιαχείρισης του ενιαίου σχολείου εργασίας

Άρθρο 27

Το υπεύθυνο όργανο για την αυτοδιαχείριση του σχολείου είναι το σχολικό συμβούλιο. Αποτελείται από: α) όλους τους εργαζόμενους στο σχολείο β) από τους αντιπροσώπους του ενεργού πληθυσμού της περιφέρειας, σε αναλογία $\frac{1}{4}$ των εργαζομένων στο σχολείο γ) από μαθητές των πιο μεγάλων ηλικιών (12 χρονών και πάνω) με την ίδια αναλογία όπως στο β και δ) από έναν αντιπρόσωπο της υπηρεσίας για την εκπαίδευση του λαού.

Η εκπαίδευση στη Ρωσία «ήταν δημόσια και δωρεάν, χωρίς σοβινιστικές διακρίσεις και με συνεκπαίδευση των δύο φύλων. Προσπαθούσε να καταργήσει το διαχωρισμό διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας. Για αυτό και οι μπολσεβίκοι, αρχικά, προσπάθησαν να μην έχουν ακαδημαϊκό (γενικό) και τεχνικό σχολείο αλλά ένα τύπο σχολείου. Στον πρώτο κύκλο η εργασία είχε χαρακτήρα οικιακής παραγωγής ενώ στο δεύτερο πραγματοποιούνταν έξω από το σχολείο, σε εργαστήρια, εργοστάσια, αγρούς, κ.λπ. Η εργασία δεν ήταν χωριστό μάθημα (χειροτεχνία, κατασκευές κτλ.). Όλα τα παιδιά έπαιρναν την ίδια εκπαίδευση, μέχρι τα 16 τους χρόνια και μετά πήγαιναν για

παραπέρα σπουδές ή επαγγελματικές ειδικεύσεις σε επόμενες βαθμίδες. Στις ανώτατες σχολές, η παρακολούθηση μαθημάτων ήταν ελεύθερη, ακόμη και για όσους δεν είχαν φοιτήσει στο Ενιαίο Σχολείο Εργασίας. Καταργήθηκαν οι βαθμοί και οι εξετάσεις (εισαγωγικές, προαγωγικές, απολυτήριες). Η προαγωγή από τη μια τάξη στην επόμενη γινόταν κατόπιν της απόφασης του σχολικού συμβουλίου, το οποίο λάμβανε υπόψη του όλες τις δραστηριότητες που είχε αναπτύξει το παιδί στο σχολείο. Η πρόσβαση στα πανεπιστήμια ήταν ελεύθερη. Στον πρώτο κύκλο είχαν καταργηθεί τα παραδοσιακά μαθήματα (μαθηματικά, ιστορία, γλώσσα κτλ.). Κάθε είδους θρησκευτική διδασκαλία είχε καταργηθεί στο σχολείο. Το πρόγραμμα του δεύτερου κύκλου περιείχε γλώσσα, μαθηματικά, γεωγραφία, ιστορία, φυσική, χημεία, ξένες γλώσσες, φωτογραφία, αισθητική, γυμναστική, χορό. Όλοι οι μαθητές λάμβαναν ρούχα, βιβλία, γραφική ύλη και συσσίτιο δωρεάν»(6).

Τα παραπάνω είναι απόλυτα εφικτά σε μια κοινωνία που θέλει την εκπαίδευση προσαρμοσμένη στις ανάγκες μας και την αντιμετωπίζει ως δικαίωμα, αγαθό και όχι ως εμπόρευμα. Η ανάγκη να παλέψουμε για μια τέτοια κοινωνία, ειδικά σήμερα που ζούμε σε εποχές βαρβαρότητας, μεγαλύτερη από ποτέ.

Σημειώσεις-Αρθρογραφία

1. «Κρίση στην εκπαίδευση και καπιταλισμός», Γκορίτσας Δ., περιοδικό Διεθνιστική Αριστερά, τεύχος 11
2. «Μόρφωση-δουλειά για όλο το λαό», Φάκαρος Ελ., εφημερίδα ΚΝ φ.8
3. «Ο χαρακτήρας και οι συνέπειες της κρίσης», των Γιώργου Γρόλλιου, Τάσου Λιάμπα, Περικλή Παυλίδη, εισαγωγή στα Πρακτικά του 4^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Κριτικής Εκπαίδευσης
4. «Κρίση στην εκπαίδευση και καπιταλισμός», Γκορίτσας Δ., περιοδικό Διεθνιστική Αριστερά, τεύχος 11

5. Συνέντευξη με την Arlene Inouye στο JACOBIN:Ορισμένες από τις σημαντικότερες κατακτήσεις για τα δημόσια σχολεία του ΛΑ περιλαμβάνουν: έναν νοσηλευτή πλήρους απασχόλησης σε κάθε σχολείο, καθώς και πρόσθετους συμβούλους και βιβλιοθηκονόμους. Την κατάργηση του άρθρου 1.5 της σύμβασης (που επέτρεπε στην Περιφέρεια να καταργεί τα ανώτατα όρια μεγέθους τάξης). Μια σταθερή μείωση του μεγέθους της τάξης σε όλα τα αντικείμενα. Αύξηση 6% των μισθών χωρίς οι εκπαιδευτικοί να δίνουν ως αντάλλαγμα παραχωρήσεις όσον αφορά την κάλυψη της υγειονομικής τους περίθαλψης. Αυξημένη συνδικαλιστική εποπτεία όσον αφορά την συστέγαση «μη-κρατικών» σχολείων (πρόκειται για τα charter schools, που χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση και δεν έχουν δίδακτρα, αλλά λειτουργούν «αυτόνομα» από το δημόσιο σύστημα παιδείας και τις ρυθμίσεις του, δηλαδή ως ιδιωτικά, με όρους «αποτελεσματικότητας» και αγοράς) με δημόσια. Πολιτική στήριξη για ένα πλαφόν στα «μη-κρατικά» σχολεία σ' όλη την Καλιφόρνια. Σημαντική πρόοδος σ' ένα ευρύ φάσμα μέτρων που αφορούν αιτήματα γενικότερων λαϊκών συμφερόντων όπως η επέκταση των κοινοτικών σχολείων, ο τερματισμός της ρατσιστικής σωματικής έρευνας μαθητών από σεκιούριτι στα σχολεία, η δημιουργία χώρων πρασίνου στα σχολεία και η ίδρυση ταμείου υπεράσπισης μεταναστών.
6. «Το σχολείο της επανάστασης-Μπολσεβίκοι και εκπαιδευτική πολιτική», Θεριανός Κώστας, http://criticeduc.blogspot.com/2018/05/blog-post_11.html

